

## Iz pravosodne prakse.

### Civilno pravo.

Ali dogovor zastran provizije, ki ne pride do veljave, izključuje, da posredovalec iz poklica vendar-le upravičeno zahteva primerno nagrado za prizadevanje pri dotičnem poslu in povračilo zadevnih izdatkov (§§ 1152, 1163 o. d. z.)?

(Dve vrhovnosodni odločbi z nasprotnim nazorom.)

#### I.

Tožnik, posredovalec, je tožil pri c. kr. okrožnem sodišču v Plznju toženca na plačilo provizije za posredovanje pri nakupu hiše.

Prvo sodbo, s katero je bila tožbena zahteva povsem zavrnjena, je višje deželno sodišče v Pragi potrdilo iz razlogov:

Tožnik zahteva plačilo enodstotne provizije, ki je bila po njegovi lastni navedbi zavisna od pogoja, da pride po njegovem posredovanju do nakupa hiše v P. Izpolnitve tega odločilnega pogoja (§§ 897 in 696 o. d. z.) pa tožnik ni dokazal.... Tožniku se tudi ni priznala nikaka primerna odškodnina za njegovo prizadevanje po zmislu §-a 1155 o. d. z., ker tožnik opira svojo tožbo edinole na dozdevno pogodbo, ker niti ni eventualno zahteval odškodnine po §-u 1155 o. d. z., in ker bi tožnik po lastni navedbi imel dobiti nagrado le takrat, če bi se bil kup sklenil, torej je v nasprotnem slučaju bila nagrada izključena, in ker je razen tega tožnik bil za svoje prizadevanje odškodovan od dozdevnega prodajalca s poravnanim zneskom 1100 K.

C. kr. vrhovno sodišče je z odločbo od 21. aprila 1909 opr. št. Rv II 279/9 vsled revizije tožnikove sodbo prizivnega sodišča razveljavilo in spor istemu vrnilo v novo razpravo in odločbo.

#### Razlogi.

Po pravici sta spodnji inštanci na podstavi ugotovljenega dejanskega položaja izrekli, da je tožbeni zahtevk na plačilo pogojene nagrade neupravičen. Toda pravilno ni presodilo prizivno sodišče tožnikovega nadaljnjega, v tožbeni zahtevi obseženega zahtevka, ki gre na primerno nagrado njegovih prizadevanj

in na povračilo njegovih izdatkov. Kdor se za svoje zadeve posluži izključne pomoči oblastveno upravičenega posredovalca, kakršen je tožnik, in mu za slučaj uspeha obljubi določeno provizijo, ne da bi za slučaj neuspeha naravnost izključil svoje plačilne obljube, o njem je treba misliti, da je bil zadovoljen plačati tudi v zadnjem slučaju primerno nagrado za usluge, storjene v okviru naročila in v njegovem interesu. Posredovalec, ki od posredovanja po poklicu živi, je že po §-ih 1152 in 1163 o. d. z. upravičen zahtevati primerno nagrado za prizadevanje po zmislu pogodbe in povračilo svojih izdatkov, če pravica ni sama bila omejena zgolj na slučaj uspešnega posredovanja. To vse velja za tožnika, ki trdi, da je, izvršujoč dano naročilo, za namerjani nakup hiše potoval, imel izdatke, prizadeval se za ta smoter in ponudil o primernosti vtoževanega zneska dokaz po zvedencih. Po krivici se prizivno sodišče proti temu zahtevku, ki ga pa nikakor ni presojati po §-u 1155 o. d. z., sklicuje na to, da je tožnik za svoje prizadevanje že odškodovan po dozdevnem prodajalcu s plačilom 1100 K, ker je le-ta s tem plačilom mogel zadostiti le svoji lastni zavezi in toženec tako ni mogel biti oproščen. Opravičen je torej zahtevek tožnikov, ki gre na primerno nagrado za prizadevanja, po njegovi trditvi storjena vsled nespornega naročila, če tudi so vsled nesklepa pogodbe ostala brez uspeha, in nadalje na povračilo izdatkov. Ker pa ni tozadevnih ugotovitev, bilo je reviziji po št. 2 in 4 §-a 503 c. pr. r. ugoditi in sporno stvar po §-u 510 c. pr. r. vrniti prizivnemu sodišču.

(Potem je bila tožniku prisojena odškodnina na I. instanci v znesku 1100 K, na II. in III. instanci v znesku 400 K.)

## II.

Toženec B je pisal mešetarju tožniku A dne 26. maja 1910 pismo, v katerem mu je obljubljal dobro plačilo in takšno, da bo zadovoljen, ako dobi dobrega kupca za njegov gozd. Dne 17. jun. 1910 sta se tožnik in toženec tako dogovorila, da mora toženec dobiti za gozd najmanj 6000 K; če pa bo kupnina 6400 K, dobi od tega toženec 400 K, in če bo še višja, si presežek delita na polovico. Dne 20. junija 1910 je pripeljal tožnik k tožencu dva kupca, ki sta se po izkazu gozda začela pogajati s tožencem vpricho tožnika. Tožnik je zahteval najprvo 7000 K kupnine,

potem 6600 K, a kupca sta končno ponudila le 6000 K. Ker se ni doseglo edinstvo, so tožnik in kupca odšli na postajo. Za njimi je prihitel toženec in vpričo tožnika cenil gozd na 6400 K, potem na 6200 K in končno odobril ponudbo kupcev za 6000 K. Po tako sklenjeni kupni pogodbi je toženec tožniku ponudil 70 K, a tožnik je to odklonil. To je bilo nesporno. Tožnik je še trdil, da se je toženec dne 17. junija 1910 izrecno zavezal, da tožnikovemu kupcu gozda pod 6400 K ne bo prodal in da je to zavezo ponovil tudi dne 20. junija 1910.

Tožnik je zahteval s tožbo pri c. kr. okr. sodišču v Kranjski gori 400 K iz naslova odškodnine, ker je toženec gozd prodal pod dogovorjeno ceno, oziroma iz naslova zaslužka, češ, da je imel radi pridobitve kupca, radi pregledovanja gozda in radi sklepa pogodbe toliko in toliko potov ter stroškov.

Tožbeno zahtevo so zavrnile vse tri instance.

C. kr. vrhovno sodišče je svojo odločbo od 8. febr. 1911 opr. cit. Rv VI 29/11 oprlo na naslednje razloge:

S pismom od 20. maja 1910 je obljubil toženec tožniku dobro odplačilo, če mu za njegov gozd privede dobrega kupca. Kakor tožnik navaja sam, šel je dne 17. junija 1910 k tožencu, da bi se glede namenjene mu nagrade natančneje pogovoril. Glasom prvosodnih ugotovitev, ki se v prizivnem postopanju niso predručile, se je o tej priliki dogovorilo, da mora tožencu od kupnine ostati čistih 6000 K, da pa tožnik dobi, ako se 6400 K doseže, 400 K, in če bo kupnina še višja, tudi še polovico presežka. Kakor nadalje ugotavlja sodba, se toženec ni zavezal, da ne bo prodal pod 6400 K.

Pogodba, sklenjena med spornima strankama, ima brez dvojbe naravo provizijske pogodbe. Naj se takšna pogodba presoja po kakršnih načelih koli, v vsakem slučaju je toliko gotovo, da odločujejo le posebni dogovori, ako obstojajo glede pogojev in visokosti provizijskega zahtevka. Takšen poseben dogovor pa vsebuje domenek od 17. junija 1910, in zategadelj je prizivnemu sodišču pritrditi, da je ta domenek za presojo tožnikovih pravic edino merodaven.

Revizija je v pravni zmoti, ko meni, da ima poleg pogodbe od 17. junija še vedno moč obljuba od 26. maja, tako da je ta obljuba obvezna, tudi če zahtevek iz dogovora od 17. junija ne

more priti do veljave. Gotovo je lahko več domenkov drug poleg drugega glede istega predmeta. Ali je v gotovem primeru tako, ali je pa po poznejšem domenku razveljavljen poprejšnji, tako da je v moči le poznejšnji, to se da presoditi le po vsakokratnih konkretnih razmerah. Da pa je v tem primeru le domenek od 17. junija 1910 v moči, to je prizivno sodišče popolnem pravilno spoznalo, ker se je šele v domenku od 17. junija vprašanje glede nagrade, ki je bilo v pismu od 26. maja omenjeno le vobče, uredilo podrobno, in ker ni dvojbe o tem, da se je po namenu pogodnikov dne 17. junija vprašanje zastran nagrade končno uredilo, osobito ko tožnik sam navaja, da je dne 17. junija toženca obiskal, da z njim natančno ugotovi odplačilo.

Očitanja, ki so iz naslova revizijskega razloga št. 4 §-a 503 c. pr. r. naperjena proti pravni presoji prizivnega sodišča, niso torej upravičena.

#### Kazensko pravo.

Izpoved stranke v nespornem postopanju je po §-u 199 a) k. z. kaznjiva le tedaj, kadar je podana pod prisego.

C. kr. okrožno sodišče v Rudolfovem je s sodbo 12. avgusta 1910 Vr 263/10-30 razsodilo:

A je kriv hudodelstva goljufije po §§-ih 197, 199 a) k. z., ker je dne 9. junija 1910 pred c. kr. okraj. sodiščem v Črnomlju v zapuščinski stvari A 147/10, zaslišan kakor oseba, kateri je stvar znana, v zmislu §-a 2 točke 5 ces. pat. z dne 9. avgusta 1854 drž. zak. 208, po krivem pričeval, da on ni dvignil nobenega denarja v Ljudski posojilnici, da tudi ne ve, kje se denar sedaj nahaja in kdo ga je dvignil.

Obtoženec je ničnostno pritožbo proti tej sodbi opiral na razlog §-a 281. št. 9 a), odnosno št. 10 k. pr. r.

Vrhovno, kasacijsko sodišče je z odločbo od 13. avg. 1910 Vr 263/10-30 ugodilo ničnostni pritožbi ter prvosodno sodbo razveljavilo iz razlogov:

Pritožba, opirajoča se na ničnostni razlog št. 10 — napačno na št. 9 a) — §-a 281 k. pr. r., je upravičena.

A. ima zakonito pravico do dela zapuščine po njegovih, brez oporoke umrlih bratih B in C.

V dotični zapuščinski razpravi in v vseh z njo zvezanih pozvedbah velja torej za udeleženca. Njegove navedbe, zabeležene v zapisniku 9. junija A 147/10-8, so torej le izpoved stranke. Po §-u 2. odst. 1. ces. pat. od 9. avgusta 1854 št. 208 drž. zak. pa veljajo v nespornem postopanju glede oseb, razpravljajočih pri sodišču in glede njih procesualnega svojstva predpisi, ustanovljeni v civilnem postopniku za sporno postopanje. V le-tem pa se glasom §-ov 376 in 377 c. pr. r. kaznujejo po §-u 199 a) k. z. samo za prisežene izpovedi strank; nezaprisežena izpoved, ki jo je podal obtoženec, torej ni kaznjiva.

Obtoženec pa še iz drugega vzroka ni imel svojstva (dolžnosti) prič. Zapuščinski sodnik je vedel, že predno je zasliševal obtoženca, kako je z dotičnima hranilnima knjižicama. Vedel je, da je *A* vnovčil hranilni knjižici in da si je dobljene zneske neupravičeno prisvojil. Sodnik je sumil, da je *A* zakrivil kaznjivo dejanje. V resnici ni ravnal z njim kakor s pričo ter sprožil je njegov kazenskosodni pregon zaradi hudodelstva poneverjenja.

Zborno sodišče je tedaj *A*-u neupravičeno dalo svojstvo priče. Okrivičena, na sodišču podana izpoved v zmislu §-ov 376 in 377 c. pr. r. ter §-ov 38 in 199 k. pr. r., ni kaznjiva, zato je bilo ustreči pritožbi, naperjeni proti krivdoreku.

—č.

## XXIV. redna glavna skupščina društva „Pravnika“.

(Konec.)

III. Društveni blagajnik g. dr. A. Švigelj je podal naslednji

### r a č u n

o blagajniški upravi društva »Pravnika« v Ljubljani za čas od 1. januarja do 31. decembra 1910, oziroma do 30. januarja 1911.

#### A Denarni promet.

##### Dohodki:

|                                                                        |             |
|------------------------------------------------------------------------|-------------|
| 1. prebitek iz leta 1909 . . . . .                                     | 1031 K 90 h |
| 2. plačani zaostanki članarin in naročnin do konca leta 1909 . . . . . | 952 » 50 »  |
| 3. za leto 1910 plačane članarine in naročnine . . . . .               | 1479 » 50 » |
| 4. za leto 1911 in naprej plačane članarine in naročnine. . . . .      | 212 » — »   |

Odnos . . . . . 3675 K 90 h